

Remissyttrande över SOU 2024:80 - Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll

RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter) har valt att yttra sig över betänkandets kapitel 4 om ett utökat informationsutbyte.

RFSL har i sin verksamhet nära kontakt med målgruppen asylsökande hbtqi-personer, både genom de Newcomers-grupper för asylsökande och andra nyanlända hbtqi-personer som RFSL driver runt om i landet och genom den asyljuridiska rådgivning som tillhandahålls av RFSL:s asyljurister.

RFSL har också genomfört tre omfattande rättsutredningar (RFSL, 2023) där man sammantaget granskat över 3 360 enskilda beslut och domar i hbtqi-asylärenden mellan 2012 och 2024. 96% av de 1 360 granskade domarna och besluten i rättsutredningen 2023, var avslag. 75% av dessa avslag baserades på migrationsmyndigheternas trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömning, som samtliga RFSL:s rapporter visar baseras på otillåtna krav och stereotypa föreställningar om hbtqi-personer. Detta strider mot svensk och internationell rätt. Den senaste rapporten, publicerad hösten 2024, visar att de olagliga kraven i hbtqi-asylärenden kvarstår. Det leder till att hbtqi-asylsökande som har laglig rätt till skydd i Sverige istället blir utvisade. Till länder där man som hbtqi-person riskerar förföljelse, tortyr och dödsstraff.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Utifrån detta lämnar RFSL härmed följande synpunkter:

RFSL:s synpunkter på förslaget, sammanfattning

- RFSL motsätter sig det utökade informationsutbytet, även om vissa myndigheter och samhällsfunktioner undantas. Förslaget skulle få allvarliga konsekvenser för asylsökande och papperslösa hbtqi-personer.
- Utredningen tar ingen hänsyn till dessa grupper. Många hbtqi-asylsökande får avslag baserat på felaktiga bedömningar och riskerar förföljelse, tortyr eller dödsstraff vid utvisning. De lever som papperslösa eftersom återvändande inte är ett alternativ.
- RFSL ifrågasätter utredningens slutsats att en uppgiftsskyldighet eller informationsplikt skulle vara en effektiv åtgärd för att både minska antalet papperslösa och den utsatthet många papperslösa hamnar i. Erfarenheter från Tyskland och Storbritannien visar att rapporteringsskyldighet inte minskar antalet papperslösa, men däremot ökar deras utsatthet.
- RFSL ser också med stor oro på förslagets godtyckliga definition av på vilka indikationer en uppgiftslämnare ska lämna information. Formuleringen att uppgifter ska lämnas om det "kan antas" att någon inte har rätt att vistas i Sverige riskerar att leda till godtyckliga och rättsosäkra tillämpningar.
- Majoriteten av hbtqi-asylsökande har redan utsatts för allvarliga övergrepp innan flykten och är i behov av vård för både psykiska trauman och fysiska skador men undviker att söka vård av rädsla för att bli rapporterade. Även om hälso- och sjukvården i sig inte ska omfattas av uppgiftsskyldigheten, kan den misstro mot myndigheter och samhällsfunktioner i stort som informationsplikten skapar leda till ökat mänskligt lidande och folkhälsorisker.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

- Hbtqi-personer utsätts ofta för våld även i Sverige men vågar inte anmäla brott av rädsla för utvisning. Detta skapar ett parallellt samhälle där allvarliga brott inte lagförs och där förövare kan agera ostraffat, vilket går emot regeringens mål att bekämpa brottslighet.
- RFSL uppmanar därför regeringen att avstå från förslaget och istället säkerställa att asylprocessen, vården och rättssystemet utformas på ett sätt som garanterar skydd och rättssäkerhet för alla, inklusive hbtqi-personer. Detta handlar inte enbart om mänskliga rättigheter, utan om vilket samhälle vi vill bygga. Ett samhälle där människor lever i rädsla, misstror varandra och där yrkesverksamma åläggs att rapportera individer utifrån antaganden – med potentiella utvisningar som följd – eller ett samhälle som värnar allas rätt till trygghet och värdighet, oavsett bakgrund.

Allmänt om utredningens förslag

Utredningen har haft i uppdrag att utforma regler för ökat informationsutbyte, där myndigheter ska vara skyldiga att lämna viss information till Polismyndigheten, Migrationsverket och Säkerhetspolisen. Syftet är att stärka verkställigheten och försvåra för personer att leva i landet utan tillstånd.

Utredningens direktiv slår fast att en långsiktigt hållbar migrationspolitik som motverkar framväxten av ett skuggsamhälle kräver att personer med avlägsnandebeslut återvänder så snabbt som möjligt. Det betonas också att en fungerande återvändandeprocess är viktig ur humanitär synvinkel, eftersom personer utan tillstånd att vistas i landet riskerar att hamna i en utsatt position.

Utredningen har landat i att de myndigheter som ska ha en skyldighet att på eget initiativ lämna vissa uppgifter om en person som inte har rätt att vistas i Sverige är Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Utredningen har landat i att Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogden, Pensionsmyndigheten och Skatteverket ska vara skyldiga att rapportera personer som saknar rätt att vistas i Sverige.

Flera andra myndigheter och samhällsfunktioner har övervägts, men Ekobrottsmyndigheten, Transportstyrelsen och Åklagarmyndigheten bedöms sakna relevant information i sådan utsträckning så att de bör omfattas. Hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten anses visserligen ha sådan information, men en rapporteringsskyldighet skulle strida mot deras uppdrag och riskera allvarliga konsekvenser, såsom hälsorisker, utebliven skolgång och minskat skydd för barn. Dessa verksamheter föreslås därför undantas.

RFSL:s synpunkter på förslaget

När det gäller analysen av konsekvenser för den enskilda är denna tunn. Man resonerar kring att ett informationsutbyte mellan myndigheter kan innebära ett intrång i den personliga integriteten för den som uppgifter lämnas om, men konstaterar att samhällets intresse av ett effektivt återvändande och av att motverka olovlig vistelse är så starkt att ett visst mått av integritetsintrång måste kunna accepteras. Utredningen påpekar dock att en uppgiftsskyldighet kan leda till att en asylsökande eller papperslös avstår från att utnyttja en viss rättighet av rädsla för att en myndighet ska rapportera hen till de verkställande myndigheterna.

Enligt utredningen måste informationsutbytet, för att uppfylla sitt syfte samtidigt som integritetsintrånget inte blir större än nödvändigt, vara effektivt och ändamålsenligt. Man konstaterar att det från flera håll har framförts att den rädsla och misstänksamhet som ibland finns mot svenska myndigheter riskerar att förvärras om en uppgiftsskyldighet införs. Det kan i sin tur leda till att asylsökande och papperslösa undviker kontakt med myndigheter och att det till och med blir svårare att upptäcka personer som vistas här utan tillstånd. Förslaget har därför också utarbetats för att i någon mån förhindra allt för stora sådana negativa konsekvenser, skriver man.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

RFSL ifrågasätter utredningens slutsats att en uppgiftsskyldighet eller informationsplikt skulle vara en effektiv åtgärd för att både minska antalet papperslösa och den utsatthet många papperslösa hamnar i. De erfarenheter av liknande lagar som finns att jämföra med är erfarenheter från Tyskland och Storbritannien, som visar att rapporteringsskyldighet för offentliganställda inte har minskat antalet papperslösa men däremot lett till ökad utsatthet (Röda Korset, 2024) Storbritanniens lag har kritiserats av bland annat Kommissionen för jämlikhet och mänskliga rättigheter (EHRC, 2020) och FN:s särskilda rapportör om rasism (OHCHR, 2018). Efter en översyn 2018 beslutade parlamentet att avskaffa rapporteringsskyldigheten för vård- och skolpersonal samt begränsa den för socialtjänsten. Brittiska civilsamhällesorganisationer har dock visat att rapporteringsskyldigheten haft allvarliga konsekvenser för papperslösa, som ofta undviker vård och har svårt att få arbete och bostad (JCWI, 2024). Många tvingas acceptera dåliga arbetsvillkor för att undvika risken att bli rapporterade.

Mot bakgrund av detta samt resultaten av våra rättsutredningar motsätter sig RFSL det utökade informationsutbytet i sin helhet. Även om flera myndigheter och samhällsfunktioner nu undantas från förslaget om ett utökat informationsutbyte, eller uppgiftsskyldighet, för att öka återvändandet av personer med verkställbara avvisnings- eller utvisningsbeslut, skulle förslaget få allvarliga konsekvenser för asylsökande och papperslösa hbtqi-personer.

RFSL menar att utredningen inte tagit någon hänsyn alls till situationen för asylsökande och papperslösa hbtqi-personer. Om förslagen genomförs ökar risken för att hbtqi-personer utvisas till ett ursprungsland där de utsätts för förföljelser och i värsta fall dödas. Många hbtqi-asylsökande får avslag på sina ansökningar utifrån trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningar som präglas av otillåtna stereotyper och felaktiga krav. Dessa individer har ofta ett reellt skyddsbehov och en juridisk rätt till uppehållstillstånd, men utvisas trots risk för förföljelse, tortyr eller till och med dödsstraff i ursprungslandet. Många lever som papperslösa just eftersom återvändande

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

inte är ett alternativ. Det är avgörande att erkänna att dessa personer inte saknar rätt till skydd utan har nekats det på juridiskt felaktiga grunder.

Majoriteten av hbtqi-asylsökande har redan utsatts för allvarliga övergrepp innan flykten. De har ofta ett stort behov av vård för både psykiska trauman och fysiska skador, men många är rädda för att söka vård, då de kan ha tidigare erfarenheter av diskriminering, omvändelseförsök eller övergrepp från vårdpersonal i sina ursprungsländer. Utifrån de kontakter RFSL som organisation har med asylsökande hbtqi-personer liksom med andra organisationer som möter asylsökande och papperslösa vet vi att utredningen av ett informationsutbyte har spätt på oron och rädslan för att söka vård - även akut sådan. En sådan utveckling leder inte bara till ökat mänskligt lidande utan kan även innebära en folkhälsorisk med potentiellt högre kostnader för samhället på sikt. För att motverka detta kommer det krävas arbete för att på nytt bygga förtroende och informera om vilka rättigheter man som papperslös har till vård. Vår erfarenhet är dock att ett skadat förtroende är svårt att bygga upp på nytt.

Asylsökande och papperslösa hbtqi-personer utsätts ofta för hot och våld även i Sverige. Trots detta vågar många inte anmäla brott, då de har erfarenhet av polis och myndigheter som en direkt fara i sina ursprungsländer. Om en polisanmälan dessutom skulle innebära en risk för utvisning, är det ännu mer sannolikt att brott inte rapporteras. Detta skapar ett parallellt samhälle där allvarliga brott inte lagförs och där förövare kan agera ostraffat. Att införa åtgärder som ytterligare försvårar brottsutsatta hbtqi-personers möjlighet att söka skydd skulle stå i direkt motsättning till regeringens ambition att bekämpa brottslighet och öka tryggheten i samhället.

RFSL ser också med stor oro på förslagets godtyckliga definition av på vilka indikationer en uppgiftslämnare ska lämna information. Formuleringen att uppgifter ska lämnas om det "kan antas" att någon inte har rätt att vistas i Sverige riskerar att leda till rättsosäkerhet i tillämpningen. Beviskravet "anledning att anta" är lågt ställt, vilket redan i sig skulle kunna riskera att öppna upp för godtyckliga bedömningar och antaganden om vem som har

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

rätt att vistas i Sverige. Enligt utredningen framstår ett krav på att det ska finnas anledning att anta att en person saknar rätt att vistas i Sverige som lämpligt för att en uppgiftsskyldighet ska komma i fråga. Det innebär att antagandet måste vara grundat på konkreta omständigheter, dock utan krav på att samtliga omständigheter kring vistelserätten måste vara klarlagda, skriver man. Som exempel nämns situationer där det framgår att en person har ett avlägsnandebeslut som gäller. Även omständigheten att en person som inte är EU-medborgare saknar uppehållstillstånd skulle kunna vara en omständighet som tyder på att hen saknar rätt att vistas i Sverige, särskilt i de fall då någon vistats under en längre period i Sverige utan att ha ansökt om uppehållstillstånd. Ett antagande om att vistelserätt saknas kan dock inte grunda sig enbart på den omständigheten att en person är utländsk medborgare, slår utredningen fast.

Utredningen konstaterar dock att det varken är lämpligt eller möjligt att lista alla situationer där uppgiftsskyldighet kan gälla, eftersom det beror på omständigheterna i varje enskilt fall. Den myndighet som lämnar ut uppgiften måste därför göra en *helhetsbedömning utifrån all tillgänglig information*. Angående polisens rätt att göra inre utlänningskontroll skriver man: "Polismyndigheten har inte anfört att det finns problem kring kravet på antaglighet i sig, utan problemen är hänförliga till att det råder osäkerhet kring vilka konkreta omständigheter som får beaktas och hur dessa ska värderas vid bedömningen av om någon kan antas sakna vistelserätt".

För att sammanfatta:

1. En helhetsbedömning i varje enskilt fall göras, utifrån all tillgänglig information, om det kan antas att någon inte har rätt att vistas i Sverige.
2. Antagandet måste vara grundat på konkreta omständigheter, dock utan krav på att samtliga omständigheter måste vara klarlagda.
3. Polismyndigheten har anfört att det vid inre utlänningskontroll råder osäkerhet kring vilka konkreta omständigheter som får beaktas och hur dessa ska värderas vid bedömningen av om någon inte har rätt att vistas i Sverige.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Utifrån dessa vaga formuleringar ser vi en stor risk för att information lämnas på högst godtyckliga grunder.

Mer om RFSL:s rättsutredningar

RFSL:s rättsutredningar kring asylprocessen har visat på omfattande brister i hur hbtqi-personers asylansökningar bedöms av Migrationsverket och migrationsdomstolarna, bland annat att Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningar fortfarande baseras på otillåtna stereotypa föreställningar om hbtqi-personer, något som står i strid med svensk och internationell rätt.

Vidare visar rättsutredningen att även andra otillåtna resonemang förekommer i hbtqi-asylärenden, så som diskretionskrav, vilka varit otillåtna i svensk och internationell rätt i decennier. Trovärdighetsbedömningar som baseras uteslutande på stereotypa föreställningar om hbtqi-personer strider bl.a. mot EU-rätten. Trots det visar rättsutredningarna hur hbtqi-asylsökande får avslag när de saknar de livserfarenheter och förmågor som migrationsmyndigheterna felaktigt kräver att de ska ha, så som att ha genomgått inre känslprocesser och kunna detaljerat redogöra för dem, för att göra sina hbtqi-skäl sannolika.

Systematiska trovärdighetsbedömningar baserade på stereotyper

Asylsökande förväntas ofta passa in i en förutfattad bild av hur en hbtqi-person ska bete sig eller ha upptäckt sin sexuella läggning/könsidentitet. De som inte uppfyller dessa förväntningar får sina berättelser ifrågasatta och avslås, trots att det saknas lagstöd för sådana bedömningar.

Felaktiga tillämpningar av lag och praxis

Migrationsmyndigheterna gör bedömningar som strider mot svensk och internationell rätt, särskilt Europakonventionen och FN:s flyktingkonvention. Felaktiga krav på "sen" eller "bristande" insikt om sin hbtqi-identitet används för att ifrågasätta skyddsbehovet.

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella,
transpersoners, queeras och intersexpersoners
rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual,
Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Avslag trots dokumenterad risk för förföljelse

Personer utvisas till länder där de riskerar fängelse, tortyr eller dödsstraff på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet. Migrationsverket har i flera fall underkänt bevisning eller nedvärderat risker trots tydliga landrapporter om farorna för hbtqi-personer.

Brister i rättssäkerheten och möjligheten att få en ny prövning

Den som nekats asyl får sällan en ny prövning, även när det framkommer nya omständigheter eller brister i den första bedömningen. Möjligheten att beviljas uppehållstillstånd genom arbete (spårbyte), riskerar nu att tas bort.

Sammanfattade slutsatser

Sammanfattningsvis visar RFSL:s utredningar att hbtqi-asylsökande i många fall har laglig rätt till skydd men nekats detta på felaktiga grunder.

Gruppen papperslösa är inte en homogen grupp men RFSL:s samlade slutsats är att en utökad informationsplikt i praktiken skulle förvärra situationen för papperslösa överlag. Att det samtidigt inte finns evidens för att åtgärden skulle minska antalet papperslösa eller motverka framväxten av skuggsamhället gör att vi avstyrker utredningens förslag om ett utökat informationsutbyte.

Peter Sidlund Ponkala

Förbundsordförande RFSL

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL

Referenser

RFSL (2023) "Avslagsmotiveringar i hbtqi-asylärenden: en uppföljning av rättsutredningen".

JCWI (2024). "The Hostile Environment Explained". The Joint Council for the Welfare of Immigrants, June 2024. <https://jcw.org.uk/reportsbriefings/thehostileenvironmentexplained>

NAO (2020). "Immigration enforcement". National Audit Office, June 2020. <https://www.nao.org.uk/wpcontent/uploads/2020/06/Immigrationenforcement.pdf>

OHCHR (2018) "End of Mission Statement of the Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance at the Conclusion of Her Mission to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland" Office of the High Commissioner for Human Rights, May 2018 End of Mission Statement of the Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance at the Conclusion of Her Mission to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland | OHCHR

Röda Korset (2024), "Humanitära konsekvenser av informationsplikten – ökat lidande, särskilt för barn och kvinnor, utan avsedd effekt". [Humanitära konsekvenser av informationsplikten](#)

rfsl.se

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

The Swedish Federation for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Intersex Rights.

Postadress
Box 350, SE-101 26
Stockholm, Sweden

E-post
forbund@rfsl.se

RFSL